

Socialstyrelsen

Efterværn

Inspiration: Vurdering af, om en ung er i personkredsen for efterværn efter servicelovens § 76

2019

Efterværn

Inspiration: Vurdering af, om en ung er i personkredsen for efterværn efter servicelovens § 76

Publikationen er udgivet af:

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Tryk: 1. oplag, 400 stk.
Layout: 4PLUS4

Udgivet november 2019

ISBN (trykt udgave): 978-87-93944-01-5
ISBN (elektronisk udgave): 978-87-93944-00-8

Download eller se rapporten på www.socialstyrelsen.dk

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Indhold

1. Indledning	4
1.1. Det overordnede formål med § 76	5
1.2. Inddragelse af den unge.....	5
2. Vurdering af, om en ung er i personkredsen til § 76	7
2.1. Vurderingen.....	9
2.1.1. Foranstaltningen: Den støtte, den unge har modtaget inden det 18. år	9
2.1.2. Alderen: Den periode, den unge er omfattet af personkredsen	11
2.1.3. Udviklingspotentiale: Den unges udviklingspotentiale frem mod et selvstændigt voksenliv.....	12
2.1.4. Behov: Den unges behov for støtte.....	14
2.2. Særlige situationer om efterværn.....	16
3. Den unges opholdskommune	17
4. Eksempler på cases med bevilling af og afslag på efterværn	20
5. Servicelovens § 76.....	25

1. Indledning

Unge, som umiddelbart op til det 18. år har været anbragt eller har en kontaktperson efter serviceloven, har som udgangspunkt mulighed for efterværn, når de fylder 18 år. Til grund for afgørelsen skal altid være et individuelt skøn og en vurdering af, om den unge er i personkredsen for efterværn, om den unge ønsker at modtage støtte i form af efterværn, og hvad det konkrete efterværn skal indeholde.

I denne pjece kan du som sagsbehandler eller leder på det sociale område få viden om, hvilke forhold der er vigtige at være opmærksom på i vurderingen af, om en ung er i personkredsen for efterværn. Pjecen skal læses som et uddybende supplement til den eksisterende lovgivning og vejledning på området og erstatter ikke disse.

Pjecen er udarbejdet i forbindelse med projekt Investering i efterværn (2017–2020), hvor det primære fokus er efterværn efter servicelovens § 76. Denne pjece har samme afgrænsning. Socialstyrelsen har udarbejdet pjecen i samarbejde med Social- og Indenrigsministeriet og Ankestyrelsen.

Der kan endvidere hentes inspiration til udvikling af efterværnsindsatsen i pjecen 'Pejlemærker for kvalitet i efterværn'.¹

Læsevejledning

I pjecens første kapitel beskrives det overordnede formål med efterværn efter § 76 og den opmærksomhed, der bør være i forhold til inddragelse af den unge i forløbet. I andet kapitel er der indledningsvist en beskrivelse af processen for sagsbehandling i forhold til efterværn og en nærmere beskrivelse af, hvilke forhold der er vigtige i vurderingen af, om en ung er i personkredsen for efterværn. I kapitel 3 er der en beskrivelse af de forhold, som er vigtige som kommune at være opmærksom på, når en ung, som kan være i personkredsen for efterværn, skifter opholdskommune. I kapitel fire er der ti eksempler på bevilling og afslag på efterværn og endelig er §76 gengivet i sin fulde ordlyd i kapitel 5.

¹ Pejlemærker for kvalitet i efterværn, Socialstyrelsen, 2019.

1.1. Det overordnede formål med § 76

Efterværn knytter sig til principperne i servicelovens § 46. Her beskrives formålet med at yde støtte til børn og unge med særlige behov: At de kan opnå samme muligheder for kontinuitet i deres opvækst, personlige udvikling, sundhed, skolegang og forberedelse til et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende.

Den støtte, der ydes, skal være tidlig og helhedsorienteret og tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte unges behov. Støtten skal dermed bygge på den unges ressourcer og have fokus på at inddrage den unges synspunkter med passende vægt i forhold til denne unges alder og modenhed.

Formålet med efterværn til unge i alderen 18 til og med det 22. år er, at indsatsen skal bidrage til, at de unge får en god overgang til en selvstændig tilværelse. Indsatsen skal dermed være med til at understøtte de unge i forhold til at komme i gang med – og gennemføre – en uddannelse, komme i beskæftigelse og understøtte andre relevante forhold, der kan være med til at sikre den unge en god overgang til voksenlivet.

Efterværn er målrettet to grupper af unge: Unge, som har været anbragt, og unge, som har en kontaktperson efter servicelovens § 52. Unge, som har kontaktperson, kan som efterværn opretholde deres kontaktperson, mens unge, som har været anbragt op til det 18. år, har flere støttemuligheder som efterværn, fx videreførelse af anbringelse, kontaktperson, økonomisk støtte til psykologhjælp mv. Du kan finde § 76 i sin fulde ordlyd i kapitel 5.

1.2. Inddragelse af den unge

En del af overgangen til et selvstændigt voksenliv er at blive forberedt til at være myndig med det ansvar, de pligter og valgmuligheder, som det giver. For børn og unge, der har modtaget støtte efter servicelovens kapitel 11, er det en glidende overgang, hvor de løbende oplever at få flere og flere rettigheder i forhold til at blive inddraget, kunne klage og have medbestemmelse ved iværksættelse af støtte og foranstaltninger frem mod det 18. år.

Inddragelse af den unge skal både sikre, at den unge bliver set og hørt og oplever at have indflydelse på eget liv. Det er væsentligt, at de unge forstår, at efterværn er et tilbud om støtte, som de kan tage imod eller vælge at sige nej tak til. Det er en forudsætning for, at efterværnet bevilliges, at den unge selv er indforstået med efterværnet.

Nogle unge vil ved det 18. år eller i perioder frem til det 23. år ikke være motiveret til fortsat at få hjælp og støtte af kommunen. Det kan handle om, at den unge er træt af 'systemet' eller oplever, at den støtte, den unge får tilbudt, ikke matcher den unges egne behov, eller at fx den kontaktperson, som den unge har, ikke er det rette match. Det kan være forskelligt fra ung til ung, hvad der har betydning for efterværnet. Det er derfor vigtigt, at den enkelte unges egne perspektiver inddrages i det konkrete efterværnstilbud og tilrettelæggelse af støtten.

Retssikkerhed og klagemuligheder

Inddragelsen skal også bidrage til at sikre den unges retssikkerhed. Træffer kommunen en afgørelse om efterværn, som ikke imødekommer de ønsker, som den unge har til efterværnet, skal den unge vejledes om retten til at klage. For unge kan det være hensigtsmæssigt, at denne klagevejledning er så konkret som muligt.²

2 Servicelovens § 167, stk. 4.

2. Vurdering af, om en ung er i personkredsen til § 76

Allerede fra den unge fylder 16 år, skal der i handleplanen opstilles konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet – og herunder også i forhold til uddannelse og fremtidig beskæftigelse for den unge. Kommunen skal i så god tid som muligt tage stilling til, hvorvidt den unge er omfattet af personkredsen for efterværn, og hvilken efterværnsstøtte der vurderes at kunne støtte den unge i en god overgang til voksenlivet. Vurderingen af, om den unge er i personkredsen for efterværn, tager udgangspunkt i fire centrale elementer: Foranstaltningen, den unges alder, udviklingspotentialer og behov for støtte. De fire elementer er uddybet i afsnit 2.1.

Til brug for vurderingen af, om den unge er i personkredsen for efterværn, vil det i mange tilfælde være relevant at opdatere den børnefaglige undersøgelse forud for revision af handleplanen. Dette er dog ikke et lovkrav.

Til brug for opdatering af den børnefaglige undersøgelse kan kommunen med fordel anvende eksempelvis ICS-trekanten og tragtmødellet til at sortere i den viden, der er om den unge og familien, samt til at finde ud af, hvor der mangler viden, eller om den viden, der er, er usikker.³

For inspiration til kvalitet i sagsbehandlingen kan 'Pejlemærker for kvalitet i sagsbehandlingen' fungere som sigt punkter i kommunens sagsbehandling.⁴

3 Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelsen af ICS og udredningsværktøjet, Socialstyrelsen, 2018.

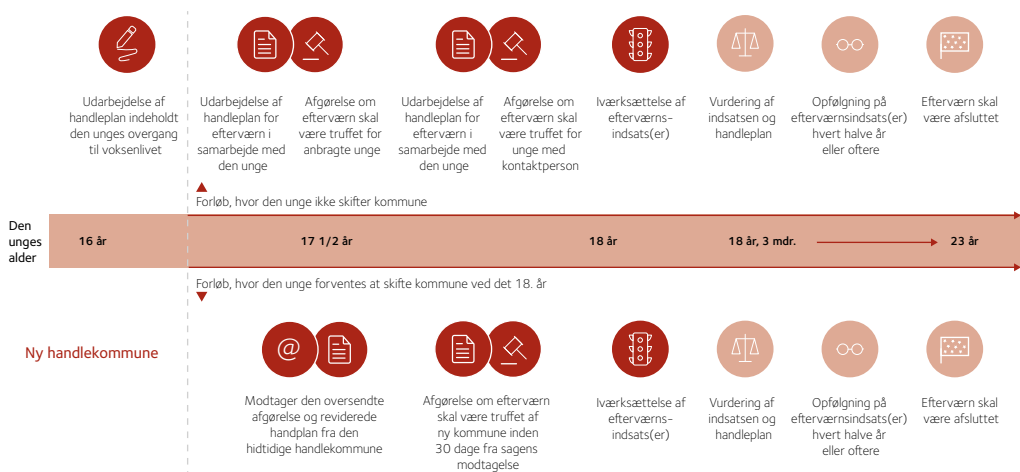
4 Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelsen af ICS og udredningsværktøjet, Socialstyrelsen, 2018.

Inddragelse af den unge, familie og netværk samt indhentning af statusnotater fra fx anbringessted, kontaktperson, skole, uddannelsesinstitution eller praktikplads er væsentlige kilder til viden om den unges situation, mulighed for udvikling samt om den unges behov.

Inden der træffes afgørelse om bevilning af efterværn til en ung, jf. § 76, skal kommunen, i samarbejde med den unge, revidere handleplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan med konkrete mål for efterværnsstøtte. Kommunen skal herunder tage stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

En afgørelse om bevilning af efterværn sker ofte op til, at den unge fylder 18 år. Men det er vigtigt at være opmærksom på, at efterværn også kan etableres eller reetableres efter det 18. år. Det gælder i de tilfælde, hvor den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede. Det gælder også, hvis den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte, eller hvis efterværnet er ophørt, fordi målene med efterværn er nået, og behovet herfor opstår igen.

Figur 1: Sagsbehandlingsproces⁵

5 Figuren er udarbejdet med inspiration fra figur i rapporten 'Efterværn og den gode overgang til voksenlivet', Deloitte 2017, s. 62. Der er tilføjet enkelte justeringer af figuren til denne pjeces.

2.1. Vurderingen

En afgørelse om efterværn skal baseres på en individuel og begrundet vurdering, og kommunen skal i forbindelse med afgørelsen forholde sig til ordlyden i servicelovens § 76. Der er en række forhold ved § 76 om efterværn, som har betydning for, hvilke unge der er i personkredsen for efterværn. Disse forhold kan inddrages og beskrives i fire centrale elementer, som skal indgå i vurderingen af, om den unge er i personkredsen for § 76:

- **Foranstaltningen:** Den støtte, den unge har modtaget inden det 18. år.
- **Alderen:** Den periode, den unge er omfattet af personkredsen.
- **Udviklingspotentiale:** Den unges udviklingspotentiale frem mod et selvstændigt voksenliv.
- **Behovet for støtte:** Den unges behov for støtte i overgangen til voksenlivet.

I de følgende afsnit beskrives elementerne i den rækkefølge, som det procesmæssigt kan være hensigtsmæssigt at forholde sig til dem i sagsbehandlingen. Servicelovens § 76 indeholder nogle særlige situationer, som det er vigtigt at have særlig opmærksomhed på ved bevillingen af efterværn. Disse situationer er beskrevet i afsnit 2.2.

2.1.1. Foranstaltningen: Den støtte, den unge har modtaget inden det 18. år

For at være i personkredsen for efterværn skal en ung have været anbragt umiddelbart op til det fyldte 18. år eller have en fast kontaktperson ved det 18. år.

Der er lidt forskel mellem regelsættet for de to grupper:

Unge, der har haft en fast kontaktperson:

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 52, stk. 3, nr. 6, eller § 13, stk. 1, nr. 7, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan opretholdes efter det fyldte 18. år.

Unge, der ved det 18. år har tilknyttet en fast kontaktperson, kan som led i et efterværn fortsætte med at have en fast kontaktperson. Den faste kontaktperson skal være af væsentlig betydning for den unges behov for støtte og skal bidrage til en god overgang til voksenlivet. Kontaktpersonen skal være udpeget enten efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6, eller efter § 13, stk. 1, nr. 7, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at en gennemgående kontaktperson, som kommunalbestyrelsen kan udpege til unge efter § 2 i lov om kommunal indsats for unge under 25 år, ikke giver adgang til efterværn, med mindre den samme person udfører kontaktpersonsopgaver, efter afgørelse med hjemmel i servicelovens § 52. Ligeledes giver en midlertidig kontaktperson, udpeget efter serviceloven § 11, stk. 3, heller ikke adgang til efterværn.

Der er i bestemmelsen i § 76, stk. 2, tale om, at en kontaktperson efter de nævnte bestemmelser *opretholdes*. Det betyder, at unge, der ved det 18. år har en fast kontaktperson, således kan være i personkredsen for at modtage efterværn.

Unge, der er eller har været anbragt umiddelbart op til det fyldte 18. år:

Stk. 3. For unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 11 eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om [...].

For unge, der var anbragt forud for det 18. år, er paletten af støttemuligheder større: Den unge kan fortsætte med at være anbragt enten på det hidtidige eller et nyt anbringelsessted, den unge kan tildeles en kontaktperson eller en udslusningsordning, som kan hjælpe den unge med at blive klar til egen bolig, ved at den unge i kortere perioder vender tilbage til anbringelsesstedet, og der kan tildeles andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Tilsvarende kan efterværn tilbydes unge, der er anbragt efter reglerne i § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, dvs. at anbringelsen sker som led i et forbedringsforløb.

Angivelsen af de regler, hvorefter de unge skal have været anbragt, betyder imidlertid også, at unge, der inden det 18. år har boet på et indkvarteringssted efter udlændingelovens kapitel 9 a (børnecenter), ikke er omfattet af personkredsen for efterværn.

Efterværn kan tilbydes unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år har været anbragt, når anbringelsen er sket efter reglerne i servicelovens kapitel 11. Til denne gruppe hører unge, der er anbragt i varetægtsurrogat, i alternativ afsoning.⁶

6 J.f. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 2

Angivelsen 'umiddelbart inden det 18. år' omfatter også unge, som anbringes efter det 17½ år, dvs. kort tid før den unge bliver myndig.

2.1.2. Alderen: Den periode, den unge er omfattet af personkredsen

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp efter stk. 2-5 **til unge i alderen fra 18 til 22 år [...]**

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at støtte efter stk. 2 og 3 **kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis**

1. den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede,
2. den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte, eller
3. støtte er ophørt, jf. stk. 7, og behovet herfor opstår igen.

Efterværn kan tildeles fra det fyldte 18. år og skal senest ophøre, når den unge fylder 23 år. Kommunen skal, inden en ung fylder 18 år, tage stilling til, om vedkommende har behov for støtte, og om tilbud i form af efterværn vil kunne medvirke til at lette den unges overgang til voksentilværelsen.

I lovgivningen bliver der taget højde for, at unges livssituationer, relationer og holdninger ofte kan ændre sig meget i de unge år. Kommunen kan således tildele efterværn til den unge på et senere tidspunkt, fx i en situation, hvor den unge inden det 18. år takkede nej til efterværn og senere har fortrudt, eller fordi den unges situation har ændret sig, så behovet for efterværn til den unge er opstået. De unge kan have haft en barndom og ungdom, som har været præget af mange skift, utryghed og et manglende netværk. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på, at en positiv udvikling hurtigt kan ændre sig for disse unge, der ofte har et begrænset netværk, der kan støtte op om den unge.

Ligeledes kan der genetableres efterværn i tilfælde, hvor en ung i en periode har modtaget efterværn, som er ophørt, enten efter ønske fra den unge, eller fordi der ikke længere var behov. Opstår behovet igen, vil den unge gerne modtage efterværn, og vurderer kommunen, at den unge er i personkredsen, kan efterværn genetableres.

2.1.3. Udviklingspotentiale: Den unges udviklingspotentiale frem mod et selvstændigt voksenliv

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp [...]

Hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, fx anskaffelse af selvstændig bolig.

Efterværn efter § 76 skal 'bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse...'. Hvis den unge skal tilbydes efterværn, skal der således være udsigt til en positiv udvikling hos den unge, og den unge skal kunne få noget ud af den støtte, som tildeles i form af efterværn.

Det betyder dog ikke, at der kan opstilles et krav om, at den unge skal være helt selvhjulpent uden behov for støtte, når den unge fylder 23 år.⁷ Ved vurderingen af, om der kan skabes en positiv udvikling, skal der være et fremadrettet fokus på den unges livssituation og evne til at føre en selvstændig tilværelse.

Det indebærer fokus på den unges mulighed for at komme i gang med – og afslutte uddannelse eller komme i beskæftigelse samt andre relevante forhold som eksempelvis at støtte den unges trivsel og at skabe en stabil og selvstændig boligsituation, økonomihåndtering, husholdning mv., der kan medvirke til en positiv udvikling og til at gøre den unge mere selvstændig⁸.

Mens betingelserne vedrørende foranstaltninger inden det 18. år samt aldersgruppe er objektive kriterier, som det er relativt nemt at afgøre, om de er til stede eller ej, giver betingelsen om udviklingspotentiale ikke en på forhånd klar afgrænsning af personkredsen.⁹

Vurderingen af, om der hos den unge er et udviklingspotentiale, skal bygge på en konkret individuel vurdering af den unges forhold og udvikling.

7 Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier (nr 9142 af 26/02/2019), pkt. 380.

8 Ankestyrelsen, principafgørelse 95-13.

9 Ankestyrelsens principafgørelse 95-13.

Ankestyrelsen har opstillet følgende pejlemærker for vurderingen af, om der er tale om en positiv udvikling:

- Ønsker den unge at samarbejde om et efterværnsforløb?
- Har den unge udviklet sig positivt i forhold til selv at kunne tage vare på personlige og praktiske forhold eksempelvis i forhold til uddannelse, arbejde, økonomi, kost, rengøring, personlig hygiejne og lignende?
- Er der udsigt til, at denne udvikling vil kunne fortsætte?
- Er der udsigt til, at den unge skal i boform?¹⁰

I vurderingen af den unges udviklingspotentiale er det væsentligt at være opmærksom på, at der for udsatte unge, som for unge generelt, er meget stor forskel på unges modenhed, selvstændighed, evne til at håndtere praktiske opgaver og personlige udfordringer.

Når det skal vurderes, om der hos en ung er et udviklingspotentiale, er det væsentligt at sondre mellem manglende modenhed og selvstændighed, som kan skyldes den unges opvækstforhold og kan ændre sig med årene, og manglende eller stærkt begrænset udviklingspotentiale, fx på grund af en betydeligt og varigt nedsat funktionsevne, som kan følge den unge gennem livet.

Ligeledes er det vigtigt at være opmærksom på, at unge med varig og betydelig nedsat psykisk og/eller fysisk funktionsevne ikke kan afskæres fra efterværn efter § 76 alene pga. deres handicaps.

Supplerende indsatser og alternativer til § 76

For nogle unge vil efterværn ikke være det eneste støttebehov, som kan hjælpe den unge i dennes videre udvikling. Den unge kan samtidig med efterværn godt få støtte via andre paragraffer i serviceloven eller andre love som fx sundhedsloven, lov om kommunal indsats for unge under 25 år og/ eller lov om aktiv beskæftigelsesindsats samtidig med sit efterværn. Det er væsentligt, at der ved flere indsatser til den samme unge er en god og helhedsorienteret koordinering af indsatserne, fx som led i den sammenhængende kommunale ungeindsats.

Hvis der ikke vurderes at være et udviklingspotentiale hos den unge, vil den unge ofte skulle tilbydes anden hjælp efter serviceloven og fx efter reglerne om STU (Særligt Tilrettelagt Uddannelsesforløb). Det er ikke formålet med efterværnsbestemmelserne, at efterværn skal

¹⁰ Ankestyrelsens principafgørelse 95-13.

anvendes til at skabe en glidende overgang til en beskyttet tilværelse med massiv støtte, fx i et varigt botilbud. For denne gruppe af unge skal kommunen sikre sig, at der, forud for at unge fylder 18 år, sker en hensigtsmæssig overlevering af den unges sag til voksenafdelingen, bl.a. med afklaring af, hvor den unge fremadrettet skal bo.

Unge med betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der er anbragt i en plejefamilie, har desuden mulighed for at få opretholdt deres anbringelse i plejefamilien fra det 18. til det fyldte 23. år, jf. servicelovens § 76 a.

2.1.4. Behov: Den unges behov for støtte

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde [...]

når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte [...]

Efterværnstilbud kan ydes efter serviceloven § 76, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte. Der skal lægges vægt på, at støtten skal bidrage til en bedre overgang til en selvstændig tilværelse med fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt andre relevante forhold, fx. opnåelse af selvstændig bolig, økonomihåndtering, husholdning mv.

Behovselementet bygger på det forhold, at ikke alle unge, der har været anbragt, eller som har haft kontaktperson, har behov for støtte efter det 18. år. Nogle af disse unge vil uden væsentlige større problemer end deres jævnaldrende kunne træde ud i voksenlivet uden støtte. Kommunen skal dog være opmærksom på, at der ofte er tale om unge, der har haft en vanskelig opvækst og har et begrænset netværk, der kan støtte og vejlede den unge.

Hvorvidt den unge har behov for støtte, og i givet fald hvilke former for støtte der vil være af væsentlig betydning, og som vil bidrage til en god overgang til voksenlivet, beror på en konkret og individuel vurdering, der tager udgangspunkt i den unges konkrete livssituation og et langsigtet perspektiv for den unge. I vurderingen af den unges behov er det vigtigt at forholde sig til:

- Hvilken betydning den nuværende støtte har for den unges trivsel.
- Hvilket efterværn den unge kan tilbydes. Den unges behov for støtte skal ses i forhold til den støtte, som den unge kan tilbydes. Her kan det være relevant at inddrage andre fagligheder, hvis behovet er et andet eller ligger udover, hvad efterværnet kan indeholde, som omtalt herover i afsnit 2.1.3.
- Tidspunkt for en evt. ændring af støtte. Det kan have stor betydning for en ung, hvornår efterværnet ændres eller stoppes, i forhold til hvad der ellers rører sig i den unges liv.

I figuren nedenfor er der til inspiration fremhævet nogle områder i den unges liv, som det kan være særligt vigtigt at være opmærksom på i vurderingen af den unges behov:

Den unges trivsel, mentale sundhed og netværk:

Trives den unge, og hvor stabil er den unge i forhold til trivsel, mental sundhed og relationer?

Mulige opmærksomhedspunkter:

- Hvordan er den unges kontakt til andre unge, familie og andre voksne i øvrigt, som er der i dagligdagen, og som kan støtte den unge i svære situationer?
- Har den unge problematikker i forhold til den mentale sundhed, fx selvskaade, anvendelse af rusmidler, angst?

Den unges boligsituation: Har den unge en bolig, og hvordan er boligrammerne for den unges liv nu og på længere sigt?

Mulige opmærksomhedspunkter:

- Har den unge en stabil bolig?
- Er den unge parat til at flytte til en ny bolig?
- Har den unge behov for støtte til at kunne bo på egen hånd, organisering af flytning, budgetlægning mv.?

Den unges håndtering af praktiske opgaver i hverdagen: Klarer den unge dagligdagen selv, eller er den unge ved at være parat til det?

Mulige opmærksomhedspunkter:

- Hvordan klarer den unge praktiske forhold som økonomi, indkøb, rengøring, madlavning mv.?
- Hvordan klarer den unge aftaler og planlægning af dagligdagen?

Den unges job og uddannelse: Er den unge i gang med uddannelse eller et arbejde, og hvordan klarer den unge det?

Mulige opmærksomhedspunkter:

- I hvilket omfang indgår den unge på lige fod med andre unge?
- Hvilke forhold har særlig betydning for den unges mulighed for at gennemføre uddannelse eller fastholde et job?

2.2. Særlige situationer om efterværn

I Servicelovens § 76 er der tre særlige situationer som kommunen, skal være opmærksom på.

Det drejer sig om følgende situationer:

- a. Servicelovens § 76, stk. 5: Hvis unge, der inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke,¹¹ ikke tilbydes støtte i form af fortsat anbringelse, skal de tilbydes støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år.¹²
- b. Servicelovens § 76, stk. 6: Hvis unge, der inden det fyldte 18. år er eller var anbragt på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, ikke tilbydes støtte i form af fortsat anbringelse, skal de tilbydes støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år.¹³
- c. Servicelovens § 76, stk. 8: For unge, der inden det 18. år var anbragt uden for hjemmet, skal kommunalbestyrelsen så vidt muligt sørge for, at de kortvarigt kan vende tilbage til det tidligere anbringelsessted.¹⁴

11 Dvs. uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 58 i serviceloven eller § 14, stk. 2-4, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

12 § 76, stk. 5.

13 § 76, stk. 6.

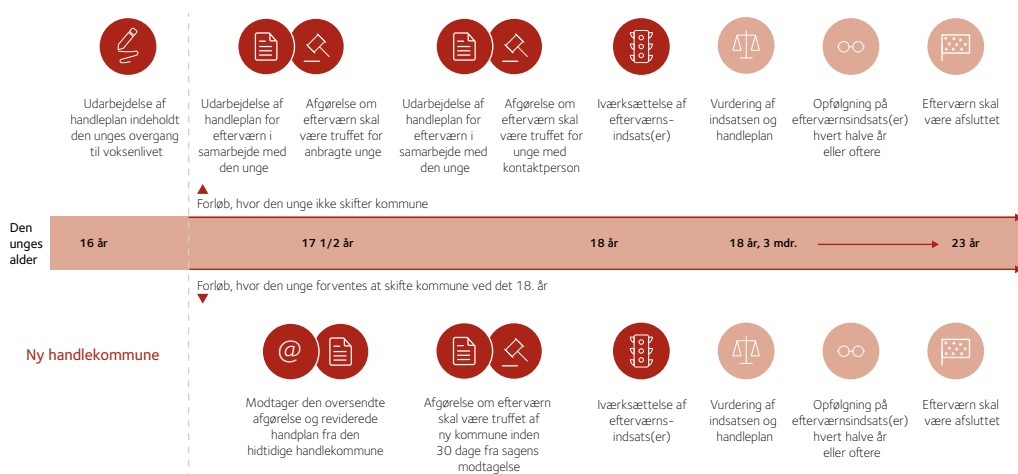
14 § 76 stk. 8.

3. Den unges opholdskommune

Når en ung fylder 18 år, får den unge opholdskommune i den kommune, hvor den unge opholder sig.¹⁵ Dvs. at det for unge, som er anbragt, ofte bliver den kommune, hvor anbringelsesstedet ligger, som bliver opholds- og handlekommune, hvis den unge fortsat skal blive boende på stedet i efterværn efter § 76. Det har betydning for processen, når der skal træffes afgørelse om efterværn efter § 76, jf. § 68, stk. 12. Unge i efterværn kan naturligvis ligesom andre borgere frit flytte mellem landets kommuner.

Den unge har krav på, at både den hidtidige opholdskommune og den nye opholdskommune træffer afgørelse om efterværn. Processen for skift af opholdskommune fremgår af figuren nedenfor.

Figur 2: Sagsbehandlingsproces¹⁶

15 J.f. retssikkerhedslovens § 9, stk. 1.

16 Figuren er udarbejdet med inspiration fra figur i rapporten 'Efterværn og den gode overgang til voksenlivet', Deloitte 2017, s. 62. Der er tilføjet enkelte justeringer af figuren til denne pjeces.

Opmærksomhedspunkter:

- Hvis der forventes et skifte mellem kommuner, bør den unges hidtidige opholdskommune i god tid indlede et samarbejde med den nye opholdskommune, så overgangen mellem de to kommuner bliver så skånsom som muligt for den unge. Dette forudsætter, at den unge og forældremyndighedsindehaveren samtykker om videregivelse af oplysninger.
- Ansvar for at revidere handleplanen og træffe afgørelsen senest seks måneder før, den unge fylder 18 år, ligger i den kommune, der på det tidspunkt er opholdskommune for den unge, og dermed ansvarlig for den unges sag. Herefter oversendes den unges reviderede handleplan eller relevante dele af den helhedsorienterede plan samt afgørelsen, jf. lovens § 68, stk. 12, hurtigst muligt til den nye opholdskommune. Oversendelse af handleplanen kan kun ske med samtykke fra den unge og forældremyndighedsindehaveren.
- Den reviderede handleplan, som den hidtidige opholdskommune har lavet sammen med den unge, kan indeholde anbefalinger til, hvilken støtte det vurderes, at den nye kommune bør give den unge, samt en afgørelse om efterværn. Denne afgørelse er ikke bindende for andre kommuner, men skal indgå i den samlede vurdering i den nye opholdskommune.
- Den nye opholdskommune skal selv træffe afgørelse om, hvorvidt den unge skal have efterværn. Denne afgørelse skal træffes inden 30 dage efter modtagelsen af handleplanen eller den helhedsorienterede plan. Hvis der træffes afgørelse om efterværn efter § 76, skal der også udarbejdes en ny handleplan, eller relevante dele af den helhedsorienterede plan for den unge skal opdateres.
- Den nye opholdskommune skal, ligesom den hidtidige opholdskommune, lægge vægt på hensynet til kontinuitet i den unges forløb. En ny opholdskommune skal derfor lægge vægt på den hidtidige indsats og målsætningerne i tidligere handleplaner og den hidtidige kommunes afgørelse i forhold til efterværn.
- I nogle tilfælde vil kommuner have forskellige vurderinger og afgørelser i forhold til den unges fortsatte støttebehov. Det er vigtigt at understrege, at den unge ikke må komme i klemme mellem to kommuners indbyrdes samarbejde om den unge og eventuelle forskellige vurderinger af støttebehov.

Der henvises til retssikkerhedsloven for uddybende beskrivelser af forpligtelser og regler i forhold til den nye opholdskommunes ret til refusion for efterværnet og i forhold til reglerne for opsættende virkning for afgørelsen, hvis kommunen træffer afgørelse om, at en anbringelse eller et døgnophold skal ophøre.

4. Eksempler på cases med bevilling af og afslag på efterværn

Her kan du læse 10 eksempler på cases, hvor der er bevilliget eller givet afslag på efterværn. Eksemplerne skal læses i deres helhed og er udarbejdet af Ankestyrelsen. I overskriften står den afgørelse, som gælder for eksemplet.

1. Bevilling af efterværn i form af opretholdt døgnophold: § 76, stk. 3, nr. 1.

En ung dreng på 17 år har været anbragt på et opholdssted siden juni 2016. Han er i gang med en uddannelse, og han har nogle dage svært ved at komme af sted, men han formår dog dette. Han modtager sideløbende psykologsamtaler for at bearbejde sin opvækst i et alkoholiseret hjem. Han har delvist styr på dagligdagsrutiner i form af tøjvask og rengøring, men han har problemer med håndtering af madlavning, indkøb og økonomi, og han har behov for vedholdende guidning til at fastholde disse rutiner. Han er ved at tage kørekort, da det er nødvendigt som led i hans uddannelse. Han har dage med negativ sindsstemning, hvor han har behov for kontakt til personalet på opholdsstedet. Han føler sig ikke selv klar til at flytte i egen bolig, og opholdsstedet er nervøs for, om den unge kan fastholde sin motivation til at gennemføre uddannelsen uden støtte fra opholdsstedet. I forbindelse med praktikophold har han svært ved at skifte mellem praktik og skole, og han har brug for ekstra støtte og samtaler for at håndtere og være mere forberedt på skiftene. Han oplever selv en positiv udvikling, men han er afhængig af den daglige struktur på opholdsstedet. Dog er der nogle dage, hvor han mister overblikket over de praktiske opgaver. Der er tale om en sårbar ung, der let kan blive slået ud af kurs, hvis han bliver belastet. Han er endvidere diagnosticeret med sukkersyge, hvor han fortsat har brug for hjælp til at håndtere sin medicin, da han ellers har en tendens til at nedprioritere sit fokus på sygdommen.

2. Afslag på efterværn i form af opretholdt døgnophold: § 76, stk. 3, nr. 1.

En ung pige på 17½ år som har været anbragt i plejefamilie, siden hun var fire måneder gammel. Hun har tiltagende haft problemer med affektregulering, følelsesmæssige og sociale vanskeligheder. Hun kunne ikke gennemføre folkeskolens afgangseksaminer, og hun har ikke kunnet fastholdes i forskellige praktikker. Hun arbejder dog nu på et lager, hvor hun møder stabilt, fordi plejefamilien støtter hende i at komme af sted. Hun har dog brug for guidning på arbejdet. Hun er udfordret i forhold til hygiejne og har humørsvingninger, som medfører høj arousal med udadreagerende verbal adfærd, men plejefamilien kan dog få hende til at falde til ro. Hun har brug for en del voksenguidning til hverdagsopgaver i form af madlavning, tøjvask, indkøb mv. Hun har en skrøbelig personlighed med et letvakt angstberedskab samt begrænset kapacitet til at opretholde tætte relationer. Der er ikke udsigt til, at efterværn vil kunne hjælpe hende til en god overgang til en selvstændig voksentilværelse. Hun ville dog være i personkredsen til opretholdt anbringelse efter servicelovens § 76 a, såfremt de øvrige betingelser er opfyldt, herunder at plejefamilien fortsat er egnet.

3. Bevilling af efterværn i form af kontaktperson: § 76, stk. 2.

En ung pige har tidligere været anbragt, men hun har boet for sig selv i et års tid. Hun bor alene og er i gang med uddannelse til blomsterdekoratør med praktik på fuld tid. Hun har haft kontaktperson i et år inden det fyldte 18. år. Hun går til psykolog på grund af søvnproblemer. Hun har mistet sin mor og har sparsom kontakt til far. Hun kan selv tage til og fra arbejde. Hun kan selv handle ind, vaske tøj, lave mad, men hun har brug for støtte til at fastholde strukturen og til at holde overblik over sin økonomi. Hun har et sparsomt socialt netværk og tendens til isolering. Hun bruger kontaktperson til fortsat at følge sin uddannelse og praktik samt til at forebygge isolation og opbygning af et aktivt socialt liv.

4. Afslag på efterværn i form af kontaktperson: § 76, stk. 2.

En ung hjemmeboende pige, der har haft kontaktperson i to år inden det 18. år. Hun har anvendt sin kontaktperson til håndtering af et højt konfliktniveau mellem sig selv og sine forældre i forhold til sociale normer, selvstændighed og selvbestemmelse. Hun og forældrene har sideløbende med kontaktpersonsordningen modtaget familiebehandling, og konfliktniveauet er nu mindsket, og hun er nu på vej til at flytte hjemmefra. Hun har stort set styr på alle praktiske forhold omkring flytning, indkøb, madlavning, rengøring, bolig, økonomi mv. Hun er i gang med uddannelse, som hun klarer uden støtte. Hun har ved siden af uddannelse et fritidsjob som tjener. Hun finder tryghed i sin tidligere kontaktperson, som hun ønsker at beholde.

5. Ophør af efterværn i form af kontaktperson på grund af manglende samarbejde: § 76, stk. 2.

En ung pige på 20 år, der bor i egen lejlighed, har haft kontaktperson i et år inden det fyldte 18. år. Hun har været anbragt i flere forskellige plejefamilier i løbet af de sidste syv år. Den seneste anbringelse ophører, da hun er 17 år gammel pga. samarbejdsvan- skeligheder mellem hende og plejefamilien. Hun flytter herefter i egen bolig og bliver tildelt en støttekontaktperson. Hun har brugt kontaktpersonen til støtte til daglige hverdagsgøremål i form af indkøb, madlavning, budgetplanlægning samt rengøring, men dette er forekommet i meget varierende omfang. Flere gange siden kontaktperso- nen blev tildelt, har kontaktpersonen oplevet, at den unge pige er vanskelig at samar- bejde med. Pigen overholder ikke aftaler med kontaktpersonen. Ofte er kontaktperso- nen kommet til en lukket dør, når de havde aftalt at skulle mødes, eller også har pigen glemt aftalen med kontaktpersonen. Der har løbende været afholdt samarbejds møde mellem pigen, kommunen og kontaktpersonen med henblik på at få pigen til at anvende kontaktpersonen, ligesom pigen flere gange er gjort opmærksom på, at hun skal bruge kontaktpersonen, idet efterværnet ellers vil ophøre. Pigen lover, at hun fremadrettet vil være bedre til at bruge kontaktpersonen.

6. Bevilling af efterværn i form af anden støtte: § 76, stk. 3, nr. 4.

En ung pige, der har været anbragt på opholdssted indtil det 18. år, vil nu flytte i egen lejlighed. Anbringelsen er ophørt efter pigens eget ønske ved det fyldte 18. år. Hun har gennemgået en udvikling under anbringelsen, som gør, at hun nu er i stand til at tage en uddannelse. Hun ønsker i den forbindelse økonomisk støtte til etablering af egen bolig. Hun har intet netværk, og personalet fra opholdsstedet skal hjælpe hende med at flyt- te. Hun har ikke haft mulighed for at spare op under sin anbringelse. Hun har fået tilbud om bolig i den uddannelsesby, som hun ønsker, og SU'en bliver først udbetalt, når hun starter på sit studie. Hun skal flytte i boligen cirka to måneder inden studiestart. Den manglende bolig vil gøre studiestart umuligt for hende.

7. Afslag på efterværn i form af anden støtte: § 76, stk. 3, nr. 4.

En ung dreng, der har været anbragt indtil det fyldte 18. år, er nu flyttet i egen lejlig- hed. Han har ønsket psykologsamtaler til støtte til selvstændiggørelse i forhold til sin mor, der er psykisk syg. Han bekymrer sig ofte om sin mor og har svært ved at samle tanker om sin uddannelse, da han altid har taget meget ansvar for sin mor. Han læser medicin, og han har fritidsjob ved siden af studiet. Han har en kæreste, som han rejser meget med, og han har styr på bolig og økonomi.

8. Tildeling af efterværn i form af kontaktperson efter det 18. år : § 76, stk. 4, jf. stk. 3, nr. 2.

En ung dreng, der har været anbragt indtil det fyldte 18. år, har boet for sig selv i et par år. Kommunen holder en samtale med ham umiddelbart før det 18. år og tilbyder efterværn i form af en kontaktperson. Han tilkendegiver, at han ikke ønsker yderligere støtte, da han er godt i gang med uddannelse, har fritidsjob og har overskud til at håndtere bolig, økonomi og uddannelse mv. Han er nu 19 år og er droppet ud af sin uddannelse, da han føler sig overvældet over de krav, der bliver stillet til uddannelsen, og han har mistet overblikket over sin økonomi. Han har fortrudt afvisningen af efterværn i form af kontaktperson efter det 18. år, og han ønsker nu en kontaktperson, der kan hjælpe ham til at skabe en struktur i dagligdagen igen samt støtte til genoptagelse af uddannelse.

9. Tildeling af genetablering af efterværn i form af genetablering af opretholdt døgnophold: § 76, stk. 3, jf. stk. 3, nr. 1.

En ung dreng har været anbragt hos en plejefamilie indtil det fyldte 18 år. Kommunen bevilliger ved det fyldte 18. år efterværn i form af opretholdt døgnophold hos plejefamilien, men den unge vælger efter en måned at stoppe anbringelsen, da den unge føler, at han har behov for at prøve at stå på egne ben i egen lejlighed, og han ønsker at styre sit liv alene. Han ønsker ikke efterværn i nogen form. Anbringelsen i plejefamilien ophører derfor. Den unge har under anbringelsen i plejefamilien udviklet sig løbende både personligt, fagligt og socialt. Han er i stand til selv at stå op om morgenen, gøre rent, lave mad, handle ind og passe sin skole, men han har haft behov for kontinuerlig støtte og påmindelse om dette under anbringelsen. Da han bliver 18 år, går han på 2. år på gymnasiet, og han har et fritidsjob. Han har under sin anbringelse gjort meget brug af sine plejeforældre til at tackle personlige udfordringer. Efter tre måneder i egen lejlighed henvender han sig til kommunen og ønsker anbringelsen hos plejefamilien genetableret. Under opholdet i lejligheden er hans fravær i skolen steget markant, han er bagud med afleveringer, og han fester en del. Lærerne er bekymret for ham. Hans lejlighed er rodet, og han har haft behov for støtte fra plejeforældrene til at handle ind, gøre rent og styre sin økonomi.

10. Afslag på genetablering af efterværn i form af genetablering af opretholdt døgnophold: § 76, stk. 4, jf. stk. 3, nr. 1.

En ung pige har været anbragt indtil det fyldte 18. år. Kommunen har tidligere bevillet efterværn i form af opretholdt døgnophold i et år hos plejefamilien, som hun har modtaget. Støtten ophører efter et år, da formålet med efterværnet er opnået. Seks måneder efter henvender pigen sig til kommunen og ønsker at blive genanbragt. Hun føler sig alene, har svært ved at overskue de praktiske gøremål i egen bolig og har svært ved at bibeholde motivationen til uddannelse. Uddannelsesstedet oplyser, at hun ikke har væsentligt fravær, afleverer opgaver og er pligtopfyldende. Uddannelsesstedet har ingen bekymring for hende hverken fagligt eller socialt. Kommunen vurderer, at der ikke er grundlag for en genanbringelse, men at behov for støtte kan imødekommes ved en kontaktperson.

5. Servicelovens § 76

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp efter stk. 2-5 til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, f.eks. anskaffelse af selvstændig bolig.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 52, stk. 3, nr. 6, eller § 13, stk. 1, nr. 7, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, kan opretholdes efter det fyldte 18. år.

Stk. 3. For unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 11 eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om,

1. at døgnophold, jf. § 55, på et anbringelsessted, jf. § 66, opretholdes,
2. at udpege en fast kontaktperson for den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 6,
3. at etablere en udslningsordning, jf. § 55, i det hidtidige anbringelsessted og
4. at tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at støtte efter stk. 2 og 3 kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis

1. den unge fortryder tidligere at have afvist støtte og behovet fortsat er til stede,
2. den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte, eller
3. støtte er ophørt, jf. stk. 7, og behovet herfor opstår igen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 58 eller § 14, stk. 2-4, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, støtte i form af kontaktperson frem til det fyldte 23. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, eller § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, jf. § 66, stk. 1, nr. 5, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 7. Tilbud efter stk. 2-6 skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11 eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3 eller § 76 a, stk. 2. unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, eller § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, jf. § 66, stk. 1, nr. 5, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 7. Tilbud efter stk. 2-6 skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11 eller efter § 14 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3 eller § 76 a, stk. 2.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk

November 2019

